

Fer les Amèriques

Acabat el temps de les fugides i les aventures, els nostres emigrants són, d'uns anys ençà, una elit que busca la millora professional. No han de trobar la fortuna, la tenen assegurada.

Catalunya i el País Valencià no són ni Irlanda ni Armènia sinó més aviat tot el contrari terres d'acollida per a milers d'immigrants. Aquesta és, si més no, la imatge tòpica que s'ajusta a la veritat només en part ja que, si bé és cert que tenim gairebé més d'un milió d'andalusos que viuen al nostre país, també tenim al voltant de 150.000 catalans i valencians a l'exterior, segons una apreciació —que no un cens— de l'administració espanyola feta el 1986. D'aquesta xifra, gairebé 60.000 serien catalans i uns 90.000 valencians. A banda, caldria considerar uns 5.000 balears.

Aquestes xifres poden semblar poc tenint en compte l'enorme massa de persones que van deixar el país després de la guerra civil. Segons fonts de la Generalitat de Catalunya i de la valenciana, "si comptem els de l'exili, la xifra es multiplica, però no sabem per quant, ja que mai no se n'ha fet un cens". Més val tard que mai, i conscients d'aquesta manca les nostres administracions, han iniciat aquest any un recompte que serà el més fiable que s'hagi fet mai ja que els casals i centres culturals valencians i catalans repartits pel món esdevindran una mena d'oficines del cens. També l'administració central en un anuari que sortirà el mes de setembre —però tenint en compte només el cens electoral— elaborarà per primera vegada les xifres de ciutadans de l'estat residents a l'exterior especificant el seu lloc d'origen per cadascun dels països del món.

L'emigració catalano-valen-

ciana i, en molt menor grau, la balear es reparteix principalment per Nord-amèrica i Llatinoamèrica i també per Europa. També hi ha nuclis en altres llocs com Àsia (Emirats Àrabs i Xina), Àfrica (Guinea Equatorial) i Austràlia, però són minoritaris en comparació dels que hi ha al món occidental. Xavier Tudela, autor de diversos estudis i llibres sobre la presència catalana en el món, ens explica que les causes econòmiques han fet canviar les destinacions tradicionals dels nostres emigrants, canvi que ha produït una restricció de països. "Abans del 1973 la nostra emigració es di-

rigia a molts països del món i entre aquests els que anomenem una mica despectivament del Tercer Món. Només cal pensar en quants catalans va acollir Mèxic després de la desfeta de la guerra civil. A partir d'aquella data, amb la crisi del petroli, això canvià simultàniament a les condicions polítiques de l'estat espanyol, conseqüència: l'emigració es converteix en minoritària, d'alta qualificació i busca no fugir sinó projectar-se en la seva professió, per això les destinacions passen a ser els països del primer món, Europa Occidental i Amèrica del Nord". L'etapa iniciada el 1973 és la que continua actualment, hi ha hagut, però, algunes modificacions ja que

darrerament països com Austràlia, que podem considerar del primer món, que han restringit per primera vegada l'entrada d'estrangers. La nostra emigració es caracteritza per no derivar-se de condicions econòmiques inestables sinó, ben al contrari, per una millora d'aquestes condicions, hem arribat a adquirir la capacitat d'exportar enginyers, metges, professors universitaris, arquitectes, i darre-
 rament diplomàtics, traduc-

tors i euròcrates. La provinença social d'aquesta emigració és la classe mitjana-alta fet que la diferència de l'emigració de dècades anteriors que era de classe mitjana. Victòria Alfonso, de l'oficina d'ajuda als valencians de l'exterior, afirma que l'emigració valenciana presenta l'especificitat de dedicar-se principalment al comerç, per exemple, un dels mercats més

importants de la ciutat de París és pràcticament valenciana".

VALENCIANS I CATALANS

Tot i ser superior el nombre de valencians a l'exterior al de catalans, ens trobem amb més de 80 casals i centres ca-

Els emigrants més brillants

Sense pretendre fer una llista exhaustiva, heus ací una petita mostra dels nostres emigrants que ocupen llocs destacats en diverses parts del món:

Narcís Bonet, músic, director, professor de teoria musical, anàlisi i composició al Conservatori americà de Fontainebleau; Maria Mercè Alabau, economista, segon cap del gabinet del membre espanyol del Tribunal de Comptes de la CEE; Vicenç Altaió, escriptor, membre del Comitè Technique d'Acquisition du Fond regional d'Art Contemporain Midi-Pyrénées de Tolosa.

Rosa Bernedo, traductora i correctora de les Nacions Unides a Nova York; Josep Carid, cap de l'equip de Cooperació Sanitària al Zaire; Joan de Dalmau, enginyer industrial, administració del departament de personal i encarregat dels efectius, l'estructura i planificació de l'agència espacial europea.

Lluís Maria Gonzalez, funcionari internacional, cap del departament de la legislació alimentària i vegetal de la FAO (organització de l'ONU per a l'agricultura i l'alimentació).

Frederic Mayor Zaragoza, bioquímic i actual director general de l'UNESCO; Manuel Ribas, arquitecte i membre de l'International Laboratory of Architecture and Urban design de Milà.

Joan Antoni Samaranch, president del Comitè Olímpic Internacional; Antoni Sabater, doctor enginyer químic, especialista en aliments a l'Organització de les Nacions Unides per al Desenvolupament Industrial.

A.P.

talans —incloent-hi els de l'estat espanyol— i només amb 8 valencians. ¿Com s'explicaria aquesta diferència? Segons Josep Nubiola, director general d'afers institucionals de la Generalitat de Catalunya i coordinador dels casals catalans a l'exterior, "alguns valencians, segons ens han confirmat fonts dels casals catalans, acudeixen als casals catalans amb els quals s'identifiquen". Per la seva banda, Victòria Alfonso diu que "és veritat que encara no hi ha prou associacionisme entre els valencians, però aviat pensem inaugurar diversos centres. La senyora Alfonso ens revela, però, un fet important: "La relació entre emigrants catalans i valencians allà on coincideixen, tant a nivell individual com a nivell d'agrupacions col·lectives és excel·lent i es pot assegurar sense cap mena de dubte que és molt millor que l'existent al país d'origen. Tot s'explica per un motiu. Quan es crea artificialment la divisió que suposa el blaverisme en l'època de la transició, això no arriba sortosament a l'exterior, de manera que en les relacions catalans-valencians són els aspectes de lligam els que continuen predominant". Les dues administracions coincideixen també a assenyalar que recentment es detecta un fenomen de tornada similar a un degoteig constant, es tracta de membres de l'antiga immigració o dels seus descendents que davant la situació econòmica d'Amèrica Llatina, prefereixen instal·lar-se de nou en el lloc d'on van venir.

¿EMIGRACIÓ POSITIVA?

Massa sovint se sol fer un símil que dona a entendre que l'emigració és per a un país el mateix que una hemorràgia per a un cos. Segons Xavier Tudela, "un exili massiu i, a més de, la flor i nata del país, és una hemorrà-

gia, ara bé, l'emigració actual té una sèrie de característiques que la converteixen en enormement positiva. D'una banda, no és per molt de temps i l'horitzó sol ser la tornada al país. Amb això guanyem dues coses: es donen a conèixer catalans a l'exterior amb tot el que això suposa per al prestigi i, d'altra banda, aquestes persones adquireixen coneixements i experiències prou interessants que reverteixen al país amb la seva tornada. Però el que pugui ser vàlid en alguns terrenys no ho és en tots, especialment en el cas de la recerca científica, és prou conegut el cas del científic Joan Oró, que va tornar al país amb les millors intencions i va haver de marxar de nou a la NASA, "per manca de possibilitats".

L'emigració també té repercussions polítiques, segons ens ha confirmat un català resident a Argentina durant molts anys, "el fet que la visita del president Pujol a Argentina es convertís en la visita d'un autèntic cap d'estat i el fet de que si algú no conegués ni Catalunya ni Argentina, hauria vist un encontre de dos estats sobirans, només és degut al treball dels residents catalans allà i a ningú més ja que l'ambaixada espanyola no va veure amb massa bons ulls el desenvolupament de la visita. A més, en una exposició catalana, també a Buenos Aires, hi havia divuit banderes del nostre país i només una d'espanyola, naturalment imposada". Josep Nubiola no comparteix del tot aquesta visió, "els centres catalans no són lobbys. Qui marca la línia política dels catalans de fora és el que passa a Catalunya i aquí s'ha acceptat una constitució i ja no hi ha una actitud radical davant els símbols espanyols que hi havia abans".

Un altre fet que no es pot passar per alt és el de les publicacions i emissions de ràdio fetes pels nostres emigrants. Pel que fa a les publi-

Entrevista a Francesc Granell: "Treballar a Brussel·les és fer-ho al propi país"

Es considera un emigrant, treballant a la comunitat europea?

—No, perquè estic a Brussel·les de dilluns a divendres, però els caps de setmana torno a Barcelona. A més, no he pensat d'estar-m'hi un llarguíssim període de la vida. Com era típic dels emigrants que anaven a fer fortuna. La possibilitat de tornar era utòpica per a ells, jo torno cada setmana.

—¿Així la seva estada no és definitiva?

—Sóc director general de desenvolupament de la comissió de les comunitats europees, és només un càrrec per al qual he estat nomenat.

—Té relació amb els altres catalans que ocupen llocs a les comunitats europees?

—I tant. Ens reunim sovint.

—¿Per damunt de diferències polítiques?

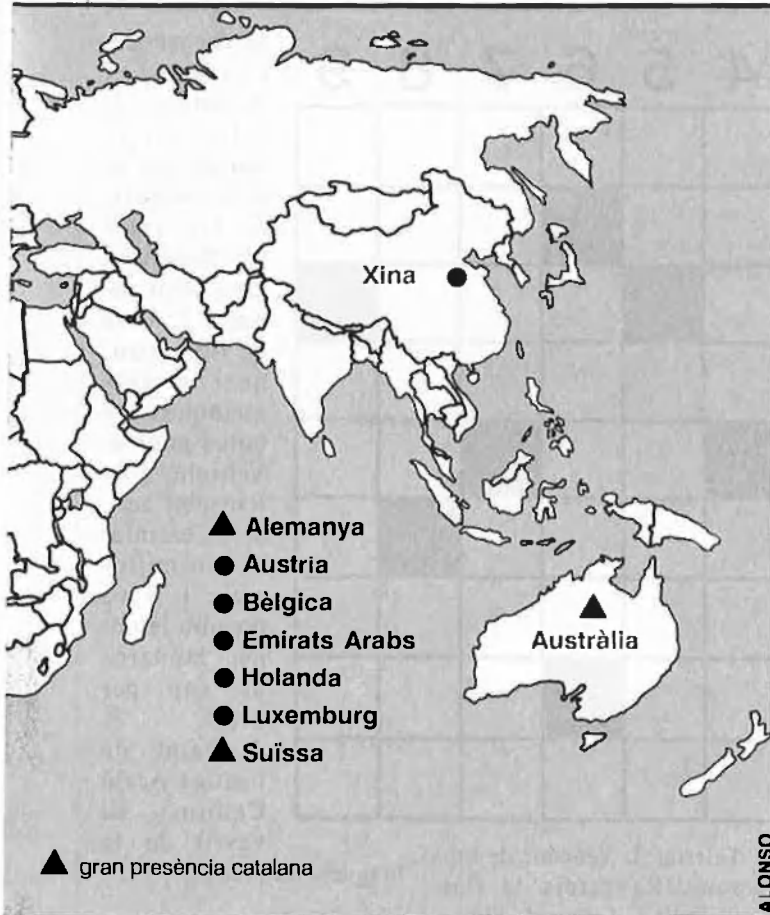
—Absolutament.

—¿Se sent part d'una emigració d'elit?

Alguns ens anomenen així, però jo no m'hi sento. A més, caldria tornar al principi i voldria afegir que amb el nivell actual i amb el ritme d'integració europea, anar a treballar a Brussel·les és com fer-ho al propi país.

A.P.

cacions estem. al voltant del mig centenar, i les emissions de ràdio arriben a la desena d'estacions.

EL COST DE LA IDENTITAT

Falla Valenciana el Turia és una associació de valencians que viuen a Argentina i que, arribat el moment celebren la festivitat de la ciutat. Altres grups promouen igualment diverses activitats folklòriques. De fet, però, hi ha el perill que aquestes manifestacions siguin pura retòrica d'una identitat no sempre ben mantinguda. Segons Josep Nubiola, "la identitat en general es manté, però caldria matisar moltes coses. En l'emigració que porta més temps —diverses generacions— la identitat pot arribar a esdevenir un mer títol sense contingut, això passa quan la naturalesa d'alguns d'aquests centres catalans es transforma i deixen de ser simples llocs de

trobada d'emigrants per a convertir-se en clubs que ofereixen serveis a tota la població mentre pagui una quota. Un exemple d'això el tenim en el Centre Català de Caracas, on "l'entrada massiva de veneçolans pot acabar desfent la idiosincràsia del centre". Un fet esperançador és —segons Josep Nubiola— que "darrerament molts descendents de catalans que desconeixien la llengua senten la necessitat de recuperar part dels seus orígens i és possible trobar-se amb la paradoxa que un fill de catalans no parli l'idioma però sí que ho faci el seu fill, el nét de la primera generació que s'hi va instal·lar. De tota manera, el fenomen del manteniment de la identitat és mou massa en el terreny personal per a poder arribar a generalitzar-lo. Per a nosaltres, tan del país són els qui viuen fora com els seus fills que, havent nascut en un altre país, continuen pensant en el dels seus pares". A. P.

Entrevista a Josep Font: "És bo que la gent emigri, si després tornen"

Quan va marxar a l'Argentina?

— Doncs l'any 62, quan ja era relativament gran. No vaig fer-ho al 39 i estava ja podrit i fastiguejat d'aguantar tants anys aquell règim, un problema de consciència en definitiva.

— I allà a què es va dedicar?

— A tot. A vendre joguines i sobretot a fer de català promovent la nostra cultura amb altres companys, naturalment.

— I per què s'ha decidit a tornar ara i no quan va arribar la democràcia?

— Jo, allà vivia bé, però no havia fet una gran fortuna. A banda les meves filles mai havien vingut a l'Argentina, nosaltres volem que vinguessin allà i es van casar aquí i aleshores van voler que jo vingüés. Jo no volia, però llavors em van donar una pensió de l'exèrcit i vaig venir aquí.

— ¿Sempre s'associa l'emigrant amb el sentiment de l'enyorança?

— Jo no em podia enyorar perquè mentalment estava a Catalunya. Realment sembla estrany, però només es pot comprendre què sent un emigrant quan un emigra.

— L'emigració en principi té un caire negatiu, ¿hi està d'acord?

— Jo crec que es bo que emigri molta gent amb la condició que tornin. Està bé que l'experiència adquirida després s'apliqui aquí i se n'aprèn fora. Ara, també és llàstima que Catalunya tingui tanta gent de vàlua fora.

— ¿Quina relació tenia a Argentina amb els valencians i els illencs?

— Individualment, venien molts valencians i mallorquins al centre català. Ara, a nivell col·lectiu, els grups de valencians que jo conec estan totalment al marge. Fins i tot

el dia de la desfílada de les nacions van amb la resta de regions espanyoles cosa que catalans i bascos no fem.

— Suposo que amb el pas del temps la identitat es perd.

— No sempre. És curiós, però els fills i néts dels primers catalans que van anar a Argentina de classe alta han perdut la llengua, en canvi els de classes més baixes no. Els que van perdre el català ho van fer a consciència creient que així serien més bons argentins. Naturalment és un error, perquè és possible compaginar les dues condicions.

— ¿Els catalans influeixen en la vida argentina?

— Sí i molt. Des dels fundadors de la república, l'autor de la lletra de l'himne argentí Lopez i Planes era de mare catalana, fins a polítics actuals del partit radical, passant per enginyers, arquitectes, etc. Al Complejo cultural San Martín —una mena de centre Pompidou de Buenos Aires— hi ha tres sales de Teatre, de les quals dues porten noms d'actors catalans, Cabrera i Casacuberta. L'hospital més important del país es diu Argelich. I en trobaríem molts més, d'exemples. Algun investigador argentí ha arribat a comparar la influència catalana al país amb l'anglosaxona, que no és poca.